

مجموعه فرهنگ و هنر ۴

ملیه یا زیبا نگاشته

شفاء نواهی از زیورهای مخطوط نبوی

دفتر فرهنگ معلولین

www.ketab.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رسول اکرم (ص):

استشفوا بالعلية

با زیور مخطوط نبوی، مطالبه سلامت نمایید

این مجموعه آئین و بیماریها جلوه‌ها را به صورت
حرز برای شما سلامت استفاده می کرده‌اند.

شناسنامه

گردآوری اطلاعات: اباذر نصر اصفهانی

ویرایش: محمد نوری

امور فنی: علی نوری

تاریخ: آبان ماه ۱۳۹۰

ناشر: دفتر فرهنگ معلولین

قم، خیابان صفائیه، کوچه ۳۷، کوچه ۳، پلاک ۲۶

تلفن: ۷۷۳۸۰۱۹؛ دورنگار: ۷۷۳۴۸۰۴-۲۵۱

www.HandicapCenter.com

info@HandicapCenter.com

هرگونه برداشت و استفاده از کتاب، تنها با ذکر مأخذ و اجازه دفتر امکان پذیر است.

فهرست

- پیشگفتار ۴
- جلد نویسی ۹
- حلیه تماور کلامی از پیامبر اسلام (ص) ۱۷
- مسابقه جهان جلیه نویسی ۳۷
- ضمیمه: نمونه‌ها ۴۵

پیشگفتار

حلیه در لغت به معنی زیور و زینت و در اصطلاح در علوم مختلف، معانی و کاربردهای گوناگون دارد. در علم طب و داروسازی، حلیه نوعی گیاه بوده که در مصارف دارویی و پزشکی استفاده می‌شده است و حدیث نبوی استشفوا بالحلیه را مصرف این گیاه و شفا یافتن تفسیر می‌کرده‌اند. اما در علم حدیث، به احادیث توصیف‌گر رسول اکرم (ص) که درباره سیرت یا حضرت پیامبر خاتم محمد بن عبدالله (ص) بوده، گفته می‌شود. اما در هنر از سال ۱۲۰۱ق در عثمانی (ترکیه کنونی) شکل کشیدن با خطاطی بر احادیث فوق را آغاز کردند. با خطاطی جملات احادیث مدح پیامبر (ص) و گل و بوته یا دیگر تصاویر می‌کشیدند. یک مدل از این اشکال، هر چند ابتدا هر نوع جمله‌ای را با خطاطی، تبدیل به اشکال می‌کردند. ولی به تدریج محدود و منحصر شد به احادیث مدح رسول اکرم (ص). یعنی این احادیث و خطاطی آنها، شکل ترسیم می‌کردند. جوهر و خمیر مایه مصور و تصاویر، احادیث نعتی و مدحی درباره حضرت بود. به ویژه جملاتی که از حضرت علی (ع) در وصف حضرت محمد (ص) در نهج البلاغه یا جاهای دیگر آمده، خمیر مایه تصاویر می‌شد. اینگونه اشکال حلیه یا زیور و زینت نامیده می‌شود. زیرا اینها آنچنان زیبا است که برای ترین خانه، مدرسه و مغازه استفاده می‌شده است.

۶ حلیه یا زیبا نگاشته

خمیر مایه این شکل‌ها، حدیث درباره حضرت رسول (ص)، خطاطی زیبا و طرح اسلیمی و معنی‌دار است. با این سه عنصر، شکل‌ها و تصویرهای بسیار زیبا و جذاب ترسیم و عرضه کرده‌اند. به تدریج حلیه (خط نقاشی) یا (زیبا نگاشته) توسعه یافت و به شکل یک هنر مطرح شد. شاید در ایران اسدالله و مرغ حق در مقابل حلیه عثمانی باب شده باشد. در اسدالله و مرغ حق، احادیث درباره حضرت امیر(ع) به شکل شیر شجاع یا مرغ سخن‌گو کشیده می‌شوند و هنرمندان شیعه ایرانی در رقابت با هنر سنی عثمانی این اشکال را با استفاده از احادیث نعتی و مدحی درباره حضرت ادع کردند.

این دفتر در صدد برآوردن انواع حلیه‌ها را با کمک خود معلولان توسعه دهد. زیرا در حدیث نوری امر به مطالبه شفا با حلیه شده و مقدمه شفای با حلیه، ترسیم خود حلیه است.

از اینرو برای آموزش معلولین، این دفتر اقدام به گردآوری حلیه‌ها، اسدالله و مرغ حق کرده است. این مجموعه اختصاص به حلیه‌ها دارد. برای توضیح بیشتر و آشنایی هنرجویان معلول، مقاله‌ای از دانشنامه جهان اسلام و از کتاب هنر قلم آورده‌ایم. نیز گزارشی از همایش حلیه در جهان اسلام در ادامه می‌آید.

یکی از فعالیت‌های این دفتر مهارت‌افزایی است. تلاش هست در عرصه هنرهای دینی و آثار اسلیمی، آموزش‌هایی متناسب

حال معلولین داشته باشیم و آنان را ارتقاء دهیم؛ تا هم خدمتی به فرهنگ ملی-اسلامی داشته باشند و هم درآمدزایی و اشتغال.

فلسفه و حکمت روی آوردن به حلیه، یک حدیث از رسول اکرم (ص) است که فرمود: «استشفوا بالحلیة»؛ یعنی با استفاده از حلیه برای مریض و معلول شفا و سلامت بخواهید. بر اساس همین حدیث، حلیه‌ها را در جاهای مختلف نصب می‌کردند، تا برای آنان برکت، سعادت، سلامت، رفاه و آسایش بیاورد. زیرا ریشه اصلی همه خوبی‌ها و خوشی‌ها را سلامت جسمی و روحی انسان می‌دانستند و سلامت و شفاء، همه محاسن را به دنبال خود می‌آورد.

دفتر فرهنگ معلولین در دست با کمک خود معلولین این سنت را احیا کرده و مجدداً حلیه را ترویج کند، تا بلکه از این طریق سلامت و سعادت این قشر و دیگر احای جامعه را تأمین گردد. در پایان این مجموعه لوح فشرده‌ای شامل تصویر حلیه‌ها با توضیحات می‌آید، به دلیل کمبود فضا همه حلیه‌ها را نمی‌توانستیم در این مجموعه چاپ کنیم. برخی حلیه‌ها دارای نام خلفای راشدین است. این نوع حلیه‌ها نه برای ترویج آنان بلکه برای نشان دادن ماهیت حلیه عثمانی آمده است.

این مجموعه به‌کوشش اباذر نصر اصفهانی فراهم آمده است. از پژوهشگران خواهشمندیم راهنما باشند و با نقدهای خود بر کمال این مجموعه بیفزایند.